

Het Engels Seminarie te Brugge

De contacten tussen Brugge en Engeland waren talrijk en veelzijdig, in de 19e eeuw. Het dode en arme Brugge was een mekka voor rijke, of zich als rijk voordoende engelse handelaars, renteniers en op rust gestelde kolonialen, die kwamen profiteren van het goedkope leven te Brugge. Zij vormden hier een kolonie die in 1846, 404 leden telde, in 1869 bijna 1200 en in 1892 ongeveer 800. Het was een gesloten gemeenschap met een eigen theater, eigen scholen, clubs en een weeshuis. Sommigen onder hen bekleedden een vrij aanzienlijke positie in het - beperkte - zakenleven van de stad, zoals Richard Gallwey die rond de jaren 1870 ondervoorzitter was van het Koophandelscomité van de stad en het arrondissement, en verantwoordelijke voor de veertiendaagse bargediensdienst Brugge-Leith (bij Edinburg), die, naar ons gevoel, de slagader was van de wederzijdse betrekkingen.

Brugge voerde naar Engeland kant uit, maar ook... missionarissen. Het herstel, in 1850, van de kerkelijke hiërarchie in Engeland, en de goede betrekkingen die heersten tussen het Engels en het Belgisch episcopaat veroorzaakte een belangrijke uittocht van Vlaamse priesters naar Engeland¹.

Wij willen hier een spectaculaire bladzijde behandelen

1. De geschiedenis van de Engelse kolonie te Brugge moet nog geschreven worden. De hier vermelde gegevens werden ontleend aan de inleiding van J. Marechal tot de *Catalogus van de Tentoonstelling Britannica te Brugge*, Brugge 1966, pp. 29-34. Zie verder enkele korte bijdragen in *Biekorf* 55 (1954) pp. 31, 188-191, 56 (1955) 31, 216.

Voor de Vlaamse missionarissen in Engeland, zie P. Allossery, *Onze Westvlaamse Zendelingen*, Brugge, 1925, 2 vol., J. De Medlanaere, *Canon Benoît en Gezelle*, in *Gezellekroniek* 2 (1964) 81-98, 3 (1965) 67-88, en idem, *Bij het eeuwfeest van Mill Hill. Pieter Benoît van Kuurne en de Engelse missie*, in *Biekorf* 67 (1966) 341-348.

van deze religieuze contacten, bladzijde die ook wel bindingen heeft met het economisch aspect, nl. de oprichting van een Engels Seminarie te Brugge.

1. Een Schots of een Engels Seminarie te Brugge ?

Op 28 december 1850 richt Mgr. Gonella, Apostolisch Nuntius te Brussel, een brief aan Mgr. Malou ², waarin hij naar zijn mening vraagt over het inzicht van de apostolische vicarissen van Schotland, om onder leiding van Pater Van Roosbroeck en ander Premonstratenzer monniken, in België een Schots college op te richten. De bisschop antwoordt hierop in ongunstige zin, verwijzend naar het verleden van Pater Van Roosbroeck, dat geen voldoende waarborgen biedt voor een dergelijke onderneming, en vervolgt :

« Pour ce qui me concerne, je ne croirai pas pouvoir prêter la main à l'œuvre à moins que je n'aie l'assurance formelle, qu'on ne fera point de quête et qu'on ne cherchera pas les ressources nécessaires dans mon Diocèse ³... Je ne comprends pas non plus pourquoi on ne fonde pas plutôt la maison en Ecosse, où les catholiques jouissent maintenant d'une grande liberté et ne manquent pas de ressources » ⁴.

Ons is, van de hand van John Murdoch (of Meirdoch), apostolisch vicaris van het westelijk district van Schotland, een « Plan de la maison monastico-séminaire », in 18 punten, bewaard, dat de oprichting voorziet, te Brugge, van een missie-tehuis, aanvankelijk bestemd voor de opleiding van Premonstratenzer missionarissen, later ook van seculieren,

2. Joannes-Baptista Malou werd geboren te Ieper op 30 juni 1809, priester gewijd te Rome op 2 nov. 1834, doctor in de godgeleerdheid, 6 mei 1835, hoogleraar te Leuven, oct. 1837, bisschop van Brugge van 1 oct. 1849 tot 23 maart 1864. Hij werd opgevolgd door Joannes-Josephus Faict, geboren te Leffinge op 22 mei 1813, priester gewijd te Brugge op 9 juni 1838, leraar in de kerkgeschiedenis en de wetenschappen aan het Grootseminarie, jan. 1839, superior van het Kleinseminarie te Roeselare, aug. 1849, vicaris-generaal in 1856, bisschop van Brugge van 18 oct. 1864 tot 4 jan. 1894.

3. Men herinnere zich de hongersnood en de economische crisis die West-Vlaanderen teisterden van 1845 tot 1850.

4. Bisschoppelijk Archief te Brugge, *Acta* 1851, pp. 3-5. In Schotland werd de katholieke hiërarchie pas in 1878 hersteld. tot dan toe was de kerk, - zoals in Engeland tot 1850 - als katholieke missie ingericht.

uitsluitend bestemd voor de katholieke missie in Schotland. De seculieren moeten Schot geboren zijn om te kunnen toegelaten worden. De filosofische en theologische studies zullen doorgemaakt worden aan het Grootseminarie van Brugge. Verder wordt nog gestipuleerd dat het beginkapitaal van de stichting 36.000 Fr. zal bedragen, « les autres fonds, nécessaires à la continuation de l'œuvre ne manqueront point »⁵.

Het stuk dateert van 3 januari 1851, dag waarop Mgr. Malou aan de Nuntius zijn negatief antwoord laat geworden. Verder vernemen wij niets meer over dit plan.

In 1857 wordt te Leuven, door Kardinaal Spalding en Mgr. Lefevere, het Amerikaans College gesticht, dat tot doel heeft missionarissen op te leiden voor de katholieke missies in Amerika⁶.

Deze en gelijkaardige initiatieven in het buitenland, zijn gaan inwerken op de verbeelding van een jonge Engelse bekeerling, Sir John Sutton, die sinds 1855 te Brugge woont, en die een dergelijk plan opvat voor de Engelse katholieke kerk⁷.

5. Copie bewaard op de Bibliotheek en Cultuurarchief van de Provincie West-Vlaanderen voortaan aangeduid als PBCA.

6. E. Rembry, *De bekende pastors van Sint Gillis te Brugge (1311-1896)*, Brugge, 1890-1896, p. 637, en C. Maes, *Bisschop Lefevere. Het Amerikaans Collegie te Leuven*, in *Rond den Heerd* 12 (1876/77) 233-236 en 243-244.

7. Sir John Sutton of Norwood-Park, baronnet, zoon van Richard en Maria Elisabeth Burton, werd geboren te Norwood-Park (Nots) in 1821, als oudste van zeven kinderen. Hij studeerde te Eton en aan het Jesus College te Cambridge. In 1844 huwt hij Emma Helena Sherlock, die het jaar daarop reeds sterft. In 1853 komt hij naar België, met een aanbeveling van architect Welby Pugin voor baron Béthune. Hetzelfde jaar wordt hij te Roeselare gedoopt door E.H. Félix Béthune, econoom en professor aan het Kleinseminarie. Gedurende twee jaar verblijft hij te Kidrich aan de Rijn, bij Wiesbaden, waar hij bezittingen verwerft, en restauratiewerken laat uitvoeren aan een kerk en een kapel. Na de dood van zijn vader, op 14 november 1855, keert hij terug naar Brugge, waar hij het huis nr 10 betreft in de Gouden Hand straat. Hij ontpopt zich tot een waar maecenas voor de St. Gillisparochie: hij bekostigt de uitvoering van polyfonische muziek in de kerk, komt tussen in herstellingswerken, en schenkt 3 glasramen; koopt grond aan voor een lokaal van de jongenscongregatie en bekostigt de bouw van dit lokaal dat

Het eerste spoor van dit initiatief vinden wij terug in een brief van Mgr. Malou aan Kardinaal Wiseman ⁸, d.d. 4 mei 1858, waarin hij onderpastoor Boone, de vertrouwensman van J. Sutton, aan de Kardinaal aanbeveelt. Boone is belast met het Engels episcopaat contact te nemen betreffende de geplande stichting ⁹. Het plan wordt door het Engels episcopaat zeer koel ontvangen. De bisschoppen schuiven de zaak op de lange baan en oefenen drukking uit op Rome opdat de stichting in Engeland of te Rome zou worden opgericht. Op 9 juni 1858 acht Mgr. Malou zich verplicht, in een brief aan Mgr. De Neckere, te Rome, zijn standpunt en de juiste toedracht van het opzet aan de Romeinse curie bekend te maken. Deze brief leert ons de motieven van de stichter kennen : deze wil het Engels Seminarie te Brugge vestigen om te voorkomen dat zijn geld in de afgrond zou gesmeten worden door het zorgeloos karakter van sommige Engelse geestelijke administraties. Het Seminarie zou openstaan voor Engelse en Vlaamse seminaristen, en bestuurd worden onder leiding van het Engels episcopaat en de bis-

uiteindelijk op een andere plaats wordt opgetrokken. Hij sterft op 6 juni 1873, na een korte ziekte opgedaan bij zijn terugkomst uit het Zuiden van Frankrijk, waar hij een lid van zijn huispersoneel vergezeld had, die convalescent was. Hij werd begraven op 9 juni en bijgezet te Sint-Kruis, in de grafkelder van de familie Boone, « bachten den koor der kerk ». Rembry, *o.c.*, 642-647, 495, 510, 569 en 575.

8. Nicolas Wiseman werd geboren te Sevilla op 2 aug. 1802. In 1828 werd hij rector van het Engels College te Rome, in 1849 Apostolisch Vicaris van London en het jaar daarop eerste katholieke aartsbisschop van Westminster en kardinaal. Hij stierf op 15 februari 1865. Zijn opvolger, Henri Edward Manning, geboren te Totteridge, Hertfordshire, op 15 juli 1808, werd anglicaans priester, bekeerde zich tot het katholieke geloof in 1850 werd in 1851 katholiek priester. Van 1865 tot zijn dood op 14 jan. 1892 was hij aartsbisschop van Westminster, en sinds 1875 kardinaal.

9. *Acta* p. 151. Amatus Augustus Boone werd geboren te Vlamerdinge, op 14 dec. 1823, priester gewijd te Brugge op 25 mei 1850, hulppriester te Wulpen op 20 febr. 1851, onderpastoor van St. Gillis te Brugge op 11 juni 1851. Daar leert hij Sutton kennen, wiens vertrouwensman hij wordt, hij vergezelt hem o.m. op een reis naar Rome in 1860 (cf. *Acta* 1860, pp. 129 en 135). Econoom van het Engels Seminarie sinds juli 1859, geheim kamerheer van de Paus in 1860, huisprelaat van de Paus in 1866, erekanunnik van de kathedraal te Brugge op 31 aug. 1872. Hij sterft te Brugge op 23 febr. 1890.

schoppen van Brugge en Gent. Het aanvankskapitaal bedraagt 100.000 Fr, en een jaarlijks inkomen van 50.000 Fr wordt door de stichter beloofd. Mgr. Malou neemt geen stelling pro of contra, zijn enige bekommernis is, dat men de stichter niet voor het hoofd stote, opdat hij het beloofde bedrag niet voor andere doeleinden zou aanwenden ¹⁰.

In Engeland vindt Sutton echter een enthousiaste steun in de persoon van kardinaal Wiseman. Hij is het die het opzet doet slagen. De goedkeuring van Rome wordt bekomen, en op 19 november 1858 wordt in het bisschoppelijk paleis te Brugge door de kardinaal, Mgr. Malou en onderpastoor Boone, handelend in opdracht van Sutton, een overeenkomst ondertekend, waarbij Kan. Livinus Bruneel, president van het Bisschoppelijk Seminarie te Brugge, tot rector wordt aangesteld van het te stichten Engels Seminarie, en E.H. Felix Béthune tot vice-rector ¹¹.

Vervolgens begint men met de studie en het opstellen van het statuut en het reglement van interne orde. Als basis wordt, voor dit laatste, het reglement van het bisschoppelijk seminarie genomen, dat Mgr. Malou op 10 december 1858 aan de kardinaal zendt, samen met een brief waarin duidelijk zijn bekommernis tot uiting komt, dat de seminaristen van het anglo-belgisch seminarie zoveel mogelijk zouden behandeld worden als de Brugse seminaristen, en geen voorrechten zouden genieten ¹².

10. *Acta*, pp. 197-198.

11. Origineel op de PBCA. Baron Felix Archilles Laurentius de Béthune werd geboren te Kortrijk op 1 april 1824, ondersuperior van het Kleinseminarie te Roeselare in sept. 1849, priester gewijd te Brugge op 22 dec. 1849, leraar in de archeologie aan het Grootseminarie oct. 1859, erekanunnik 8 dec. 1859, ondersuperior van het Grootseminarie, sept. 1861, geheim kamerheer van de Paus 14 mei 1875, titulair kanunnik 2 juni 1876, huisprelaat van de Paus 13 jan. 1882, aartsdiaken van het Kapittel 18 maart 1891, gestorven te Brugge op 17 januari 1909.

12. cf. *Acta* 1858, pp. 445-446 en de brief van 4 nov. 1862 aan Kan. Dessen, *Acta* 1862, pp. 432-433.

Op de PBCA berust een geschreven ontwerp van statuut gedateerd van februari 1858 en een ongedateerd, gedrukt statuut. Het definitief statuut voorziet in de opneming van 25 studenten bij voorkeur Engelsen, met aanvulling door Westvlaamse en Oostvlaamse semina-

De benoemingen worden aan Kan. Bruneel en E.H. Béthune bekend gemaakt, maar zij wekken het ongenoegen van John Sutton, die zich zowel tot de kardinaal als tot de bisschop richt : « I am inclined to fear, that I may have failed in some measure, in making my intentions... fully understood... The College, of course cannot open until all matters are fully understood and arranged to the entire satisfaction of the Cardinal, your Lordship and myself »¹³. De bisschop antwoordt hierop dezelfde dag door Sutton te verwijzen naar de besprekingen die aan gang zijn in de schoot van het Engels episcopaat¹⁴.

Uit de brief van Kardinaal Wiseman, van 7 januari 1859, vernemen wij het precieze standpunt van Sutton :

- 1° Sutton wil medezeggenschap in de benoeming van de leiding van het College.
- 2° Hij wil dat deze leiding geen andere functies uitoefent.
- 3° « Pour éviter des conséquences possibles, et par une certaine délicatesse envers la famille Béthune, il désirerait que M. l'abbé Félix ne soit pas vice-recteur ».
- 4° Hij wil volgende personen benoemd zien : Rector : Kan. Dessein; Vice-rector : Dr. Leadbitter; Econoom : A. Boone. Indien tegen de benoeming van Kan. Dessein bezwaren bestaan verkiest hij in volgorde, één van de volgende personen : E.H. Crombez, Kan. Bruneel, E. H.

risten. Voor elke Engelse student zal het Engels episcopaat 40 £ betalen. De studenten moeten de verbintenis aangaan gedurende 10 jaar in de Engelse missie te werken. Het Engels episcopaat delegeert haar machten aan de bisschoppen van Brugge en Gent voor dringende beslissingen.

Bij ontbinding van de instelling, moet de helft van de verkoopsom aan het episcopaat toekomen, $\frac{1}{4}$ moet aangewend worden voor het stichten van studiebeurzen aan het Grootseminarie te Brugge, en $\frac{1}{4}$ toegekend aan de bisschoppen van Brugge en Gent tot steun van de oude humaniora's in hun diocesen. De PBCA bezit verder nog een gedrukt reglement van interne orde.

Wij willen er hier nog op wijzen dat wij nergens aanduidingen gevonden hebben dat de bisschop van Gent in het beheer van of het toezicht op het Engels Seminarie betrokken werd.

13. Brief d.d. 15 dec. 1858, origineel op PBCA.

14. *Acta* 1858, p. 453.

Frutsaert, E.H. Minne of Kan. Benoît van Manchester. Tenslotte wenst Sutton dat het Seminarie niet zou geopend worden voor de rector er gevestigd is, en alles definitief geregeld¹⁵.

Het antwoord van Mgr. Malou getuigt van een verregaande toegevendheid. De voorstellen worden aangenomen op één detail na, de gedane benoemingen ingetrokken, en aangedrongen wordt op spoed bij het aanduiden van de eerste studenten door het Engels episcopaat. Van zijn kant kan (wil ?) de bisschop voorlopig geen Westvlaamse studenten aanduiden¹⁶. Zo kan de nieuwe stichting van wal steken.

2. *Het Seminarium Anglo-Belgicum.*

Op 26 februari 1859 komen de eerste vier studenten aan, samen met vice-rector Leadbitter¹⁷. Men betreft een huis (n° 55) aan de Lange rei, bij de Duinenbrug schuin tegenover het Grootseminarie. Op 25 maart 1859 zegent Mgr. Malou er de kapel in¹⁸. Op 26 maart 1861 zegent hij de

15. Brief d.d. 7 jan. 1859, origineel op PBCA.

16. Brief van 13 jan. 1859, *Acta* pp. 15-17: « Quoique les propositions de M. Sutton fussent bien dures... j'ai pris les mesures nécessaires pour pouvoir les accepter. M. le chanoine Brunel et M. l'abbé Béthune, qui avaient déjà reçu les compliments de leurs amis, m'ont offert leur démission avec une générosité et un empressement, qui, sans m'étonner, m'a beaucoup édifié; et je suis parvenu à vaincre la répugnance de M. le chanoine Dessenin, au point qu'il a consenti de se charger de la place de recteur du collège Anglo-belge, à condition de continuer ses leçons de théologie au Séminaire du diocèse...

...Il serait à souhaiter que l'épiscopat d'Angleterre pût désigner dans un bref délai quelques élèves pour venir profiter de la fondation de M. Sutton... Avant le mois d'octobre je n'aurai aucun élève dans le diocèse... Après cette époque, j'en aurai deux ou trois... Il importe beaucoup, à mon avis, de ne point retarder l'ouverture de la maison.»

17. Cf. F. Van den Berghe, *Het Philosophische Onderricht van Guido Gezelle in het Engels Seminarie te Brugge*, in *Collationes brugenses*, 49 (1953) nr 5, overdruk p. 10.

Over het Engels Seminarie zie verder nog Rembry, *o.c.*, pp. 629-639, A. Duclos, *Bruges. Histoire et Souvenirs*, Bruges 1910, pp. 291, 522, 534, 536, en *Rond den Heerd*, 1 (1865/66) 401; 2 (1866/67) 267; 11 (1875/76) 2; 13 (1877/78) 368, 376; 14 (1878/79) 87-88, 168, 216. Aan deze bronnen zijn de meeste van de hier vermelde gegevens ontleend.

18. Brief aan kard. Wiseman, 25 maart 1859, *Acta*, pp. 134-135; cf. Rembry, *o.c.*, p. 631.

nieuwe kapel in van het Seminarie, dat, wegens plaatsgebrek, verhuisd is naar de Potterierei n° 11, het huidige St.-Leocollege. Op dat ogenblik herbergt de stichting 28 leerlingen, waaronder 9 Vlamingen ¹⁹.

Ondertussen kijkt Sutton uit naar een geschikt terrein voor een geheel nieuw seminarie. Op 25 januari 1860 meldt Mgr. Malou aan Kan. Benoît te Manchester dat Sutton een terrein van zeven hectaren aangekocht heeft om er een nieuw seminarie te bouwen en dat de eerste schetsen van de plannen aan Sutton werden voorgelegd ²⁰. Het is ons niet bekend om welke grond het hier gaat, vermoedelijk lag het aan de St. Jorisstraat (huidige Vlamingdam). In 1868 komt een ander terrein vrij in de St. Jorisstraat (Vlamingdam), het militair hospitaal, dat de gebouwen bevat van het afgeschafte klooster van de Karmelitessen van Sion. Op 29 april 1868 wordt tussen de ministers van financieën en van oorlog enerzijds, en anderzijds advocaat G. Soenens en Kan. de Haerne, gevolmachtigden van John Sutton, een voorlopige overeenkomst afgesloten, die de koopsom vaststelt op 307.000 Fr. Om deze overeenkomst te bekrachtigen, en de overdracht van het « krijgsgasthuis » mogelijk te maken, stemt het Parlement een wet op 27 mei 1868. De verkoopacte wordt dan verleden door het ambt van notaris van Elslande te Brugge, ten voordele van John Sutton, advocaat Soenens ²¹, Richard Roskell, bisschop van Nottingham, en Amatus Boone. De drie laatsten betalen elk 1/5 van de koopsom.

Op 4 februari 1870 wordt een voorlopige overeenkomst gesloten tussen de burgemeester van Brugge en de heren A. Boone en G. Soenens. De laatste treedt op zowel in eigen

19. Brief aan kard. Wiseman, 27 maart 1861, *Acta*, pp. 91-92.

20. *Acta* 1860, pp. 36-37.

21. Advokaat Soenens was tijdens een verblijf in Engeland in 1858, door het Engels episcopaat geconsulteerd geweest, bij de besprekingen over de oprichting van het Engels Seminarie. Hij had hiervoor, door tussenkomst van Kard. Wiseman, de titel van Kamerheer van de Paus verkregen, zoals blijkt uit een brief die hij op 24 juni 1860 richt tot de bisschop van Brugge (Origineel op PBCA). Van 1863 tot 1868 was hij volksvertegenwoordiger.

naam als in zijn hoedanigheid van zaakgelastigde van J. Sutton²². Deze overeenkomst voorziet in de ruiling van een stuk grond toebehorend aan Sutton, en palend aan het *Oude Hof, Jardin Saint Georges* of *Busschietershof* genaamd, in 1870 door de laatste leden van de Sint-Jorisgilde aan de stad geschonken, tegen de gebouwen en de hovingen van de huizen *Van Loo* en een vereffeningssom (soulte) van 10.000 Fr te betalen door de Stad. Deze overeenkomst wordt bekrachtigd door de gemeenteraad in zitting van 28 januari 1871 en door de Bestendige Deputatie van de Provincie op 8 maart²³ en heeft tot doel de stad in de mogelijkheid te stellen een voldoende stuk grond aan te bieden aan de Staat voor de bouw van een Rijksnormaalschool.

Sutton laat onmiddellijk door baron Béthune plannen maken voor de restauratie van de kerk van Sion, restauratie die in 1869 een aanvang neemt. Het klooster zelf wordt grotendeels afgebroken en door nieuwbouw vervangen. Bij de dood van Sutton waren drie vleugels van het nieuw complex onder dak²⁴.

Dat de instelling een succes geworden is laat geen twijfel. Van 26 februari 1859 tot 1 oktober 1872, telde het Seminarie 187 leerlingen. Van 21 oktober 1859 tot 7 juni 1873 werden er bij 16 wijdingen, 48 studenten priester. Onder hen bevonden zich twee latere bisschoppen. Van 1860 tot 1867 vonden wij in de *Acta* van het bisdom de toelating (*exeat*) voor 14 Westvlamingen, oudstudent van het seminarie, om in een Engels bisdom hun ambt uit te oefenen. Van 1868 tot 1870 treffen wij er nog vijf aan, na 1870 wordt

22. Rembry, o.c., p. 750.

23. Cf. *Bulletin communal de la Ville de Bruges*, 16 (1871/72) 40 en 45. Over het *Oude Hof*, zie Duclos, o.c., p. 522 en *La tour de l'Oud hof à Bruges*, in *Revue de l'art chrétien*, 1908, 2e livr., pp. 1-4.

24. In een brief van 31 maart 1869 aan Baron Kervyn de Lettenhove is er sprake van schade door de Engelse seminaristen aangebracht aan een hof (*Acta* 1869, p. 108), in de brief van 5 januari 1877 aan minister Delcour is er sprake van « un jardin donné comme part contributive par la Ville » aan Sutton (*Acta* 1877, p. 116). Ons is het niet duidelijk om welke hof het hier gaat. Van een eventuele schenking door de Stad vonden wij geen spoor.

niet meer vermeld of het gaat om oudleerlingen van het Seminarie, ofschoon, bv. in 1871 nog 5 seminaristen naar Engeland vertrekken.

Ondertussen zijn enige wijzigingen ingetreden in de samenstelling van het leidend personeel. Op 29 januari 1859 werd Kan. Dessein officieel benoemd tot rector van het Seminarium Anglo-Belgicum, maar hij bleef professor van theologie aan het Grootseminarie²⁵. Na zijn benoeming tot president van deze instelling, op 17 juni 1869, verlaat hij het Engels Seminarie, en wordt er opgevolgd door de latere Mgr. de Haerne, op 8 juli 1869²⁶. Deze blijft rector tot 16 augustus 1873, datum waarop het Seminarie gesloten wordt.

Vice-rector was Dr. Leadbitter, van Newcastle-on-Tyn. Na een verblijf om gezondheidsredenen, te Ieper, vertrok hij definitief naar Engeland, tot grote opluchting van eenieder, zoals blijkt uit een brief van Mgr. Malou aan Kard. Wiseman²⁷. Hij wordt opgevolgd door Guido Gezelle, die sinds 16 augustus 1860, professor was in de Wijsbegeerte, en kortstondig directeur van «het ongelukkig Engels Collegie»²⁸. Op 11 oktober 1865 wordt Gezelle onderpastoor benoemd op Sinte Walburgaparochie te Brugge. Als vice-rector wordt hij

25. Benoemingsacte in de *Acta* 1859, pp. 31-32. Petrus Ludovicus Dessein, geboren te Wervik op 13 nov. 1811, studeert aan het seminarie te Gent, wordt professor aan het seminarie te Brugge op 1 oct. 1833, priester gewijd te Brugge op 20 dec. 1834. Erekanunnik op 20 aug. 1841, rector van het Engels Seminarie 27 jan. 1859, doctor in de godgeleerdheid, 1862, titulair kanunnik en president van het Grootseminarie op 17 juni 1869, huissprelaat van de Paus in jan. 1870, geeft zijn ontslag als president op 16 nov. 1884, aartsdiaken van het Kapittel op 21 febr. 1885, sterft te Brugge op 10 maart 1891.

26. Geboren te Ieper op 4 juli 1804, studeert aan het seminarie te Gent, wordt opeenvolgend leraar te Gent, Kortrijk en Roeselare, onderpastoor te Moorslede en te Brugge, in 1830 is hij lid van het Congres, trekt zich uit de politiek terug in 1833, sticht het college te Kortrijk, en is opnieuw vanaf 1844 tot zijn dood volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Kortrijk. Gestorven te Sint-Joosten-Node op 22 maart 1890.

27. William Leadbitter, geboren te Newcastle-on-Tyn in 1832, doctor in de godgeleerdheid. Na zijn vertrek uit Brugge werd hij onderpastoor van St. Mary's Cathedral in zijn geboorteplaats, en sterft er op 8 mei 1863. Cf. F. Van den Berghe, *o.c.*, p. 12.

opgevolgd door E.H. A. Stroom²⁹, als professor in de Wijsbegeerte, vanaf 27 oktober 1872, door de Duitser Victor Schobel³⁰.

Het is E.H. Stroom die, na de sluiting van de instelling, de leiding van de Engelse seminaristen blijft op zich nemen in het Grootseminarie. Hij doet dit vermoedelijk tot zijn benoeming te Torhout in 1880³¹. Van 20 oktober 1873 tot 19 mei 1883 werden nog 8 studenten, bestemd voor de Engelse missie, te Brugge priester gewijd³².

Op 6 juni 1873 sterft John Sutton. Hij wordt drie dagen later met grote eer begraven in aanwezigheid van zijn familie, Mgr. Boone en een overgrote menigte volk. Die dag worden 1200 broden van anderhalve kilo, en 800 Fr uitgedeeld aan de behoeftigen van de parochie³³. Hij laat een testament achter waarbij Mgr. Boone praktisch zijn enige erfgenaam wordt³⁴.

28. Aldus spreekt Gezelle nog in een brief van 28 december 1892, aan Duclos. Origineel op de PBCA. Over Gezelle's werkzaamheden aan het Engels College, zie A. Viaene, *Gezelle en het Engels College in Biekerf* 51 (1950) 121-134.

29. Albertus-Augustus Stroom, geboren te Stuivekenskerke op 26 april 1835, priester gewijd te Brugge op 21 december 1861, doctor in de godgeleerdheid 1866; professor aan het Grootseminarie en vice-rector van het Engels Seminarie in 1865, gevraagd in 1873, na de sluiting van het Engels Seminarie om in Engeland professor te worden, wat door Mgr. Faict geweigerd wordt (cf. *Acta* 1873, p. 315), directeur van het Grootseminarie en het Engels Seminarie dat aldaar een onderkomen vindt, in 1875. Erekanunnik 1876, pastoor-deken van Torhout op 20 aug. 1880, geeft er zijn ontslag in jan. 1906 en sterft er op 6 aug. 1910.

30. Victor-Januaris Schobel, doctor in de godgeleerdheid, werd geboren te Altstadt-Rottweil (Wurtemberg) in 1848.

31. Cf. brieven van Mgr. Faict aan Dr. Manning van 18 aug. 1873 (*Acta* pp. 315-16) en Kan. Benoît, van 20 aug. 1873 (*Acta*, p. 317); en brief aan Mgr. F. Béthune van 10 febr. 1881 (*Acta*, p. 65).

32. Lijst op de PBCA: 1 in 1873, 1874, 1876, 1879 en 1883, 5 in 1875.

33. Rembry, *o.c.*, pp. 646-47.

34. De PBCA is in het bezit van een « Codicil to the last will and testament » van Sutton, d.d. 15 april 1861, een testament van 15 nov. 1864, een codicil hierbij van 18 aug. 1867 en een testament van 3 juni 1871. In dit laatste stuk, - is het de allerlaatste wil? - komen volgende bepalingen voor:

1. De grond gelegen in Weelsby, county of Lincoln, wordt in vrucht-

Op 7 juni 187 worden de werkzaamheden op de werf van de Vlamingdam stilgelegd. Zij zullen in september 1874, voor een korte tijd hernomen worden.

3. Engels Seminarie of Rijksnormaalschool ?

De ontnuchtering, na de dood van Sutton is vrij brutaal. Op advies van zijn advocaat, beslist Mgr. Boone, op 16 augustus 1873, het Engels Seminarie te sluiten.

« The reason for so doing being not to give to the heirs any means of attacking the testament. My opinion is that the real cause of the suppression are the quantity of debts that are to be paid, and forbid, perhaps for long, any expense concerning the foundation »

schrijft Mgr. Faict aan aartsbisschop Manning op 18 augustus ³⁵.

In zijn brief van 20 augustus aan Kan. Benoît te Mill-Hill, betreurt Mgr. Faict dat Mgr. Boone enige erfgenaam is van Sutton. Dit zou niet gebeurd zijn, had hij er vroeger kennis van gehad ³⁶.

Het Engels episcopaat is misnoegd over de sluiting van het Seminarie, en over de erfenis die Mgr. Boone te beurt gevallen is. Het eist voorlegging van alle stukken die verband houden met het beheer van het Seminarie en de bezittingen van Sutton. Mgr. Boone weigert enig stuk voor te leggen. Uit de correspondentie van die dagen tussen het Engels episcopaat en de bisschop van Brugge blijkt dat beiden veronderstellen dat de andere regelmatig ingelicht werd over het beheer van de instelling. Men moet vaststellen dat dit niet gebeurde en Mgr. Faict concludeert :

-
- gebruik afgestaan aan Richard Roskell, bisschop van Nottingham, en aan E.H. James Waterworth, en hun erfgenamen.
2. De twee testamentuitvoerders, Sir Francis Whitgreave en Sir Robert Thomas Eyston, krijgen elk 1000 £ netto voor hun inspanning.
 3. Een jaarlijkse rente van 200 £ netto moet toegekend worden aan E.H. A. Boone, voor zijn persoonlijk gebruik, en na zijn dood, zal een jaarlijkse rente van 100 £ toegekend worden aan Louisa Boone, spinster, zuster van Aimé August Boone, te betalen vanaf de 6e maand na de dood van haar broer, voor de duur van haar leven.

35. *Acta* 1873, pp. 315-16.

36. *Id.*, p. 317.

« Never have I doubted of Mgr. Boone's perfect honorability. But I know that he is neglectful, at the same disgree (sic) as Sir John Sutton was; and I perceive in him an inclination rather strong to independency »³⁷.

In september 1874 worden de werken aan de Vlamingdam hernomen. Dit lokt verzet uit vanwege mede-eigenaar Soenens, waarop Mgr. Faict, op verzoek van Mgr. Boone tussenkomt, en even de dreiging van de « sortie d'indivision par vente » laat opdoemen³⁸. Naar het gevolg van deze brief kunnen wij slechts gissen.

Op 29 mei 1866 werd door het Parlement een wet gestemd die voorzag in de oprichting van 2 nieuwe Rijksnormaalscholen voor jongens, één in Wallonië en één in Vlaanderen.

Het stadsbestuur van Brugge stelde haar kandidatuur. Op 31 juli 1866 liet de Minister van Binnenlandse Zaken weten dat hij akkoord gaat, op voorwaarde dat de Stad én de grond én de gebouwen zou ter beschikking stellen, én instaan voor hun onderhoud. Dit voorstel druiste in tegen de wet die de oprichting van de gebouwen en hun onderhoud ten laste legde van de Staat. Het stadsbestuur wees hierop.

Op 29 mei 1867 stemde de minister er dan mee in dat de Stad alleen de grond zou ter beschikking stellen. In 1870 stelt de Stad het zojuist gekregen *Oude Hof* voor, gelegen aan deze zijde van de Van Casselstraat (huidige Klaverstraat) en een hof gelegen aan de overzijde van de straat. De minister verwerpt het voorstel, en wenst één enkel stuk grond. Daarop beslist de Stad tot de hoger vermelde ruiling van het stuk grond palend aan het *Oude Hof*, en toebehoorend aan John Sutton, tegen de huizen en hovingen *Van Loo*. Op 28 februari 1873 gaat de minister hiermee akkoord. De oppervlakte van het nieuwe stuk bedraagt 1 Ha, 7 a en 37 ca, en de waarde ervan werd op 105.687,50 Fr geraamd³⁹. De minister blijft echter talmen met de bouw van de school.

37. *Id.*, pp. 315-316, brief van 18 aug. 1873 aan Dr. Manning.

38. Brief van 19 sept. 1874, *Acta*, p. 340.

39. Cf. *Bulletin communal...*, 17 (1872/73) 285-289, 342 en 474.

In juni-juli 1875 meent Mgr. Faict een oplossing gevonden te hebben zowel voor de Rijksnormaalschool als voor de leegstaande gebouwen van het Engels Seminarie. Hij stelt deze voor aan de minister om er de normaalschool in onder te brengen. Het stadsbestuur betuigt haar instemming met dit voorstel.

Op 16 juli 1875 schrijft de bisschop de eerste ons bekende brief in dit verband aan Minister Delcour⁴⁰. Op 25 juli 1875 een tweede merkwaardige brief :

« ...Je ne saurais assez vous dire que l'occasion offerte au gouvernement est vraiment unique. L'on parle depuis quelques jours, de l'achat de la maison Dujardin⁴¹. Mais ici, il y aurait tout à reconstruire, tant à cause de l'étroitesse relative que du peu de solidité des locaux. J'ai eu l'honneur de Vous dire qu'il me tardait de sortir du provisoire actuel⁴². En effet, l'Ecole normale, telle qu'elle existe aujourd'hui et d'où sortent de 20 à 25 sujets par an, est sous la dépendance de l'Athénée et de M. le Bourgmestre de Bruges. Or, tout le monde désire que cette institution soit placée au plus tôt, sous la dépendance du Gouvernement et de la Loi »⁴³.

Het plan van de bisschop wordt echter voortdurend doorkruist door de oprispingen van het Engels episcopaat, dat de erfenis Sutton blijkbaar niet kan verteren. Op 29 mei 1875 schrijft Kard. Manning aan Mgr. Faict :

40. *Acta* 1875, p. 253. Charles Delcour, geboren te Dohain-Limbourg (prov. Luik) op 4 sept. 1811, studeert te Leuven, en promoveert te Luik tot doctor in de Rechten op 24 jan. 1834. Van 17 nov. 1834 tot sept. 1836 is hij privaat secretaris van minister van Binnenlandse Zaken de Theux. Op 1 oct. 1836 wordt hij professor aan de rechtsfaculteit te Leuven. Van 9 juni 1863 tot zijn dood is hij volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Leuven. In 1869 gemeenteraadslid te Leuven en van 7 dec. 1871 tot 19 juni 1878 minister van Binnenlandse Zaken. Op 20 mei 1888 wordt hij Staatsminister, en sterft te Leuven op 28 nov. 1889.

41. Genaamd « Schoon Hotel », opgericht op de gronden van de voormalige Abdij van den Eeckhoutte, aan de Garenmarkt, thans St. Andreasinstituut. De Bank Dujardin werd op 10 dec. 1874 failliet verklaard. Cf. A. Maertens, *Leven en Dood van een Bank in de XIXe eeuw*, Brugge, 1948, pp. 24 en 98.

42. Bedoeld wordt zowel de voorlopige toestand van de Normaalschool te Brugge, als van het Engels Seminarie. Te Brugge bestond een stedelijke lagere normaalschool voor jongens.

43. *Acta* 1875, pp. 263-64. Burgemeester van Brugge was toen de h. Boyaval, liberaal en anticlericaal van het ergste soort. Met de verkiezingen van oktober 1875 haalde de katholieke partij echter de volstrekte meerderheid in de gemeenteraad.

« The subject of the English College in Bruges is one of considerable anxiety to the Bishops in England... Only one thing is clear, the College is a *locus pius* created by Sir John Sutton for the benefit of the Church in England. The Bishop ought therefore to possess full knowledge. But at this moment we know nothing except that Mgr. Boone possesses money and other property under Sir John Suttons will.

I cannot conceal from your Lordship that the Bishops sensibly feel this to be an abnormal state of things. We have taken no step as yet in the hope that Mgr. Boone would spontaneously lay open the state of the accounts... »⁴⁴.

Door deze houding van het Engels episcopaat komt Mgr. Faict in een moeilijke positie te staan tussen zijn broeders in Christus en Mgr. Boone. Men zal hierbij niet vergeten dat volgens de Statuten van het Engels Seminarie, bij verkoop, de helft van de koopsom aan de Engelse missie moet besteed worden, Anderzijds was een deel van het terrein van het Engels Seminarie mede aangekocht door bisschop Roskell, advocaat Soenens en Mgr. Boone, elk voor 1/5. Door de erfenis van Sutton, beschikte Mgr. Boone aldus over de 3/5 van het goed.

Iedereen is er mee akkoord dat het Seminarie moet verkocht worden, ofschoon de redenen voor de verkoping, en de bestemming die aan de opbrengst moet gegeven worden, bij ieder verschilt. Op verzoek van Mgr. Boone, en met instemming van de ander mede-eigenaars, richt Kard. Manning zich derhalve tot de Congregatie ter Verspreiding van het Geloof, te Rome, om toelating voor de verkoop te krijgen. Die toelating wordt op 4 juli 1875 door Paus Pius IX ondertekend⁴⁵. Het decreet stipuleert dat de opbrengst van de verkoping moet ter beschikking gesteld worden van de H. Stoel. Copieën van deze beslissing worden aan al de belanghebbenden rondgestuurd door de kardinaal. In een begeleidend schrijven vraagt hij aan Mgr. Faict, in naam van de bisschoppen van Engeland te willen waken over de toepassing van deze beslissing⁴⁶.

44. Origineel op de PBCA.

45. Afschrift op de PBCA.

46. Origineel d.d. 24 juli 1875 op de PBCA.

De contacten met Minister Delcour schijnen aanvankelijk te willen vlotten. De minister geeft aan de twee Brusselse architecten, die de plannen hadden opgemaakt voor de nieuw te bouwen normaalschool, opdracht, ter plaatse een onderzoek in te stellen naar de geschiktheid van de gebouwen van het Engels Seminarie. Dit rapport werd op 28 juni 1875 opgesteld. De minister stuurt er een copij van vóór 15 september aan de bisschop, en pas op 20 oktober aan het stadbestuur. Het rapport is, - vanzelfsprekend -, negatief :

« Non seulement les bâtiments figurés aux plans comme terminés ne sont pas encore qu'à peine et imparfaitement sous toit, sans pavements, sans planchers, sans enduits ni plafonds, mais encore leur disposition les rend impropres à y installer une école dans des conditions d'hygiène convenable »

Het gelijkvloers bevindt zich slechts 1 meter boven het waterniveau, en er zijn geen kelders, dus is er gevaar voor vochtigheid. De klassen zijn te lang en te smal. De slaapzalen te laag en onvoldoende verlucht. De kleine speelplaats is te klein, de grote te groot. Er is een moestuin van 1 Ha, in een normaalschool kan men daarmee niets aanvangen. Tenslotte, vanuit een urbanistisch standpunt, is de ligging van het gebouw niet gunstig, te meer daar er bij de normaalschool een Oefenschool moet gevoegd worden die zal dienst doen als gemeentelijke lagere school, en bovendien is de ligging gevaarlijk, aangezien er in de nabijheid een vaart ligt⁴⁷.

Zich beroepend op zijn jarenlange ervaring als bouwer van scholen, reageert Mgr. Faict zeer heftig op dit verslag, weerlegt sommigen beweringen, stelt bepaalde verbeteringen voor, en laat andere punten onaangeroerd. Hij stelt tenslotte voor dat architect Delancenserie in deze zaak zou geraadpleegd worden⁴⁸. Van haar kant debatteert de gemeenteraad langdurig over dit rapport en sluit zich uiteindelijk aan bij het verslag opgemaakt door de Commissie voor onderwijs, dat verschillende uitlatingen van het rapport

47. *Bulletin communal...*, 19 (1875) 850-53, zitting van 6 november.
48. Brief van 15 sept. 1875, *Acta*, pp. 328-29.

weerlegt en vooral de vraag opwerpt of de verbetering van de bestaande lokalen niet voordeliger zal uitvallen dan volledige nieuwbouw ⁴⁹.

Geallarmeerd door het rapport, doet Mgr. Boone aan Mr. Herreboudt, advocaat van de Staat, en gemeenteraadslid, in december 1875 nieuwe voorstellen :

« Je vous autorise à modifier comme suit les propositions faites au sujet du Séminaire anglais. - Je consens à les livrer au gouvernement au prix auquel je les ai achetés, tant au gouvernement lui-même qu'à d'autres propriétaires : indépendamment du prix de ces acquisitions, les constructions et améliorations faites sur cette propriété, ainsi que des intérêts des fonds engagés représentant une somme s'élevant à 615.000 Fr. Du chef de ces 615.000 Fr, je ne réclamerai du gouvernement à titre d'indemnité que le sixième de la somme, soit 100.000 Fr ».

Verder engageert hij zich om 6 weken na het afsluiten van de verkoop, de volledige plannen voor alle gebouwen ter beschikking te stellen ⁵⁰.

Deze voorstellen zijn geheel onduidelijk. Dit werd ook opgemerkt tijdens de zitting der gemeenteraad, van 11 december 1875, waar deze brief vrij onverwacht werd voorgelezen. Uit de bespreking die er op volgt leren wij wat Mgr. Boone bedoelt : voor de gebouwen vraagt hij 1/6 van het bedrag dat besteed werd aan nieuwbouw en verbouwing, dus 100.000 Fr; voor de grond vraagt hij de prijs die bij de aankoop ervan betaald werd ⁵¹.

Nog dezelfde maand krijgt Manning echter lucht van dit debat :

« J'apprends par « la Patrie » belge, que Mgr. Boone fait des démarches, à notre insu auprès du Conseil Communal pour la vente du Séminaire anglais. Les Evêques anglais prient la charité fraternelle de Votre Grandeur de protéger leurs intérêts. Nous déplorons la

49. Zitting van 27 november, cf. *Bulletin communal...*, 19 (1875) 910-917.

50. Eigenhandige, niet gedateerde copie op PBCA.

51. *Bulletin communal*, pp. 942-43. Men zal zich herinneren dat het krijgsgasthuis in 1868 aangekocht werd aan de Staat voor 307.000 Fr. Uit latere brieven blijkt dat in totaal 400.000 Fr. gevraagd werd voor het geheel.

conduite de Mgr. Boone, qui a attiré sur lui-même, et par ses propres actes, la diminution de confiance dont il se plaint »⁵²

Op deze brief reageert Mgr. Faict de dag daarop met een grondige uiteenzetting van de toestand: de gebouwen en omliggende 2 hectaren grond zijn alles wat overblijft van de stichting Sutton. Het voltooiën van de gebouwen zou 250.000 Fr kosten, die niet voorhanden zijn. De jaarlijkse last aan onderhoud en studiebeurzen zou 100.000 Fr belopen; daarom is tussen Mgr. Boone en Mgr. Faict overeengekomen de gebouwen te verkopen voor 100.000 of 150.000 F. Aangezien de Staat een gelegenheid zoekt om een Rijksnormaalschool op te richten, bestaat de mogelijkheid de gebouwen en gronden te verkopen voor 600.000 Fr, waarvan de intrest, 30.000 Fr, zou kunnen aangewend worden om het Engels Seminarie in stand te houden in de gebouwen die het vroeger betrok. Niets zal gebeuren zonder de instemming van het episcopaat. Mgr. Faict blijft waakzaam de zaak volgen⁵³.

De volgende dag reageert het episcopaat door een Engels advocaat, M. Sills naar Brugge te zenden, met de bedoeling zijn verslag aan de H. Stoel voor te leggen. De misnoegdheid over de houding van Mgr. Boone stijgt⁵⁴.

Tien dagen later is Mr. Sills reeds klaar met zijn rapport en wordt door Mgr. Faict ontvangen. Voelend uit welke richting de wind waait richt de bisschop een brief aan zijn aartsbisschoppelijke collega om de hoeken van dit rapport af te rondend, - zoals hij zelf schrijft in zijn brief van 3 januari 1876 aan Mgr. Boone.

« Au Cardinal Manning, Archevêque de Westminster, Archbishop's House, S. W. London (29 december 1875).

J'ai l'honneur de venir ajouter mes humbles réflexions au rapport que Mr. Sills vous aura sans doute fait déjà. Auparavant toutefois, j'ai le regret d'informer V. E. qu'aujourd'hui, mercredi matin, Mgr.

52. Origineel, d.d. 16 dec. ingebonden in de *Acta* tussen pp. 461-62.

53. Brief van 17 dec. 1875, *Acta* pp. 462-63.

54. Brief van 18 dec. 1875 van Kard. Manning aan Mgr. Faict. Origineel op PBCA.

Boone n'a pas encore réuni les comptes que j'ai réclamés. Mr. Sills vous en aura dit le motif, que j'ai lieu de croire fondé.

Pour la première fois j'ai vu, par l'entremise de Mr. Sills la liste des biens dont prétend disposer Mgr. Boone. Mettant à part les biens d'Allemagne malheureusement vendus et dont la rente annuelle pouvait s'élever à 80.000 frs, j'estime que le produit de tout le reste n'atteint pas 12.000 frs. D'où je conclus à l'impossibilité complète d'achever le bâtiment du Séminaire Anglais et de le faire servir à sa destination. Pour autant que j'en puis juger, la faute n'est pas seulement à Mgr. Boone, mais à Sir John Sutton, qui a laissé en mourant des dettes considérables ; Mgr. Boone m'a dit un jour de plus d'un million de francs.

Il en résulte d'une manière évidente, que cet établissement doit être vendu. Or, ainsi que j'ai eu l'honneur de l'écrire à V. E., l'occasion qui se présentera de vendre au Gouvernement est excellente ; puisque par cette voie Vous recevrez de 5 à 600.000 frs au lieu de 200.000, à appliquer au gré de la Propagande.

L'intérêt de ce capital suffirait à établir le Séminaire dans l'ancien local alors surtout que Mgr. Boone, comme j'en ai l'intime confiance, viendrait en aide, au moyen de ce qu'il croit être ses revenus ; et plus tard, comme il m'a affirmé qu'il ferait, au moyen d'un legs universel de tout ce qu'il détient, en faveur du Séminaire.

Je demande à le répéter à V. E., Mgr. Boone n'est pas une forte tête, ni un homme d'affaires. Mais il est parfaitement honnête, appartenant à une famille qui est un type d'honnêteté. Sir John Sutton lui a fait une position sociale, à laquelle il n'aurait jamais songé. Mais il y est ; faut-il l'en faire descendre avec éclat ? Je crois qu'il ne s'y résoudra pas facilement ; tout en sachant que depuis un an, il mène un train de vie intérieurement modeste.

Dans cette situation, si V. E. désire connaître mon avis, j'insisterai patiemment pour avoir les comptes, je ne ferais pas une nouvelle démarche à Rome, et je vendrais au Gouvernement, s'il veut acheter.

Signé J. J. Ev. de Bruges. ⁵⁵

Eindelijk slaagt Mgr. Faict erin van Mgr. Boone te bekomen dat hij de volledige boekhouding van het Engels Seminarie aan het episcopaat voorlegt. Dat gebeurt op 9 januari 1876 ⁵⁶ en daarmee zijn de spanningen tussen het epi-

⁵⁵. *Acta*, pp. 475-76.

⁵⁶. *Id.* 1876, p. 12. Mgr. Boone legt alleen de rekeningen en bewijsstukken voor in verband met het beheer van het Seminarie. Hij verklaart zich bereid onder eed te bevestigen dat alle andere bezittingen zijn persoonlijke eigendom zijn.

scopaat en de econoom van het Seminarie voorlopig geluwd.

Op 9 maart meldt Mgr. Faict aan Kard. Manning dat de Belgische regering bereid is het Engels Seminarie aan te kopen voor 400.000 Fr. Mgr. Boone heeft tegenover hem de verbintenis aangegaan, aan het Engels Episcopaat de som van 400.000 Fr over te maken na voltrekking van de verkoop. De bisschop weidt verder uit over het verschil tussen het thans voorgesteld bedrag en het vroeger vermeld cijfer van 600.000 Fr, en wijst er op dat de intrest van 400.000 Fr nog zal toelaten de instelling in leven te houden⁵⁷. London reageert niet, de bisschop zendt een rappel, en bekomt de toelating om tot de verkoop over te gaan, wat hij aan de minister op 15 april vertrouwelijk mededeelt⁵⁸.

De ministers van Binnenlandse Zaken en Openbare Werken komen dadelijk het Engels Seminarie inspecteren. Zij gaan akkoord met de aankoop en vragen in het bezit te worden gesteld van de eigendomsbewijsstukken. Dit verzoek maakt Faict aan Manning over :

« Déjà Mgr. Boone a exhibé ses titres, pour les 2/5 qu'il a acquis des héritiers Sutton. Restent les trois parts de Mgr. Roskell, Mgr. Boone et Mr. Soenens, dont les titres, à ce que Mgr. Boone m'assure, ont été déposés entre vos mains. J'ose prier V. Em. de me les faire adresser au plus tôt »⁵⁹

De kardinaal zendt de bewijsstukken naar advocaat Soenens, tot groot ongenoegen van Mgr. Faict :

« Je demande avec insistance que Mr. Soenens soit mêlé le moins possible à la présente affaire. Il ne peut que froisser d'avantage Mgr. Boone... Je suis profondément convaincu que les hommes dont nous avons à présent le moins besoin, sont les avocats »⁶⁰

Soenens heeft echter in de stukken een procedurefout ontdekt: één van de wettige bloedverwanten van John Sutton, nl. Charles heeft de overdracht van de 2/5 van de eigendom

57. *Acta* 1876, pp. 115-16.

58. *Id.*, p. 186.

59. *Id.*, p. 189. Brief van 18 april.

60. *Id.*, p. 200. Brief van 22 april. De kardinaal antwoordt droogjes dat de documenten eigendom waren van Soenens, en dat Mgr. Boone moet begrijpen dat het in Engeland de gewoonte is de stukken aan hun eigenaar terug te bezorgen. Origineel op de PBCA.

aan Mgr. Boone niet ondertekend. De bisschop laat hem weten dat dit tekort te wijten is aan het feit dat «ce Monsieur n'a pas toujours le libre usage de ses facultés». Er is naar Engeland geschreven om inlichtingen te bekomen nopens de actuele toestand van Charles Sutton⁶¹. Op 6 mei laat hij hem weten dat het nodige gedaan wordt opdat Charles de stukken zou ondertekenen. Hij verwondert zich over de traagheid van minister Delcour⁶².

De zaak is echter op de lange baan geschoven te Brussel. In oktober 1876 frist de bisschop het geheugen van de minister even op⁶³. Deze heeft echter het advies ingewonnen van een Engels rechtsgeleerde, Harting, die een ander moeilijkheid opgeworpen heeft in verband met de minderjarigheid van de kinderen van Sutton's gestorven zuster. Hierover beklaagt Faict zich bij minister Beernaert⁶⁴. Andermaal dringt hij bij Delcour aan op spoed⁶⁵. De minister antwoordt op 7 januari 1877 dat hij de beloofde plannen voor de voltooiing van de gebouwen nog niet ontvangen heeft, maar dat de onkosten hiervoor geraamd worden op 500.000 Fr. Hij heeft Mr. Herreboudt te Brugge belast met Mgr. Boone tot een overeenkomst te komen betreffende de verkoop, en wacht het verder verloop af⁶⁶.

Moe van het wachten, zet Mgr. Faict op 14 maart 1877 voor het eerst de toestand uiteen aan eerste minister en minister van financiën J. Malou⁶⁷, neef van zijn voorganger :

61. Brief van 1 mei 1876. *Acta*, p. 208.

62. *Id.*, p. 211.

63. *Id.*, p. 473. Brief van 24 oktober.

64. *Id.*, pp. 479-480. Brief van 27 oktober 1876.

65. *Acta* 1877, pp. 5-6. Brief van 5 januari.

66. Origineel op de PBCA.

67. Jules Malou geboren te Ieper op 19 oct. 1810, doctor in de Rechten te Luik in 1833. Volksvertegenwoordiger van het arrondissement Ieper 1841-1848 en 1852-1859, van het arrondissement St. Niklaas 1862-1874. Gouverneur van de Provincie Antwerpen van 5 sept. 1844 tot 29 juli 1845. Minister van financiën 31 maart 1846- 12 aug. 1847. Senator van het arrondissement St. Niklaas 1886. Eerste minister en minister van financiën 7 dec. 1871 - 18 juni 1878 en van 10 juni tot 25 oktober 1884. Gestorven te St. Niklaas op 11 juli 1886.

« Cet établissement a été évalué par le receveur de l'Enregistrement à frs. 469.000. C'est le prix qu'en demandent les vendeurs ; bien entendu toutefois que ceux-ci reprennent au prix de 100.000 frs un jardin donné comme part contributive par la Ville ; de manière que le Gouvernement n'aura à payer que frs. 369.000.

Or, M. le Ministre Delcour, n'ayant dit-il, que 800.000 frs, à dépenser pour l'Ecole normale de Bruges, voudrait au préalable avoir les plans et devis de l'école complète ; pour ensuite n'attribuer aux vendeurs que le restant de ses 800.000 frs. Vous comprenez combien cela pourrait être long et ruineux !

Tandis que le Ministre Beernaert admet que le Gouvernement pourrait tout d'abord faire l'acquisition offerte, puis approprier et développer, comme je l'entends, les bâtiments et dépendances dont il s'agit.

M. Visart, Bourgmestre, partage entièrement cet avis. N'y aurait-il pas moyen d'obtenir que M. Delcour le partage également.»⁶⁸

Delcour blijft aarzelen, en deze aarzeling wordt in de hand gewerkt door de moeilijkheden die de Diensten van Bruggen en Wegen maken⁶⁹.

Eindelijk, op 22 september 1877 doet de regering een voorstel aan Mgr. Boone. De Staat biedt voor het Engels Seminarie 300.000 Fr. Uit de brieven van Mgr. Faict aan Mgr. Boone en Kard. Manning, blijkt duidelijk dat de bisschop met dit voorstel enorm verveeld zit. Inderdaad moet 152.600 Fr hetzij de helft van de koopsom, overgemaakt worden aan het Engels episcopaat. Dit bedrag steekt scherp af tegen de 400.000 Fr die Mgr. Boone vroeger beloofd had. Om de pil te vergulden, en om de instemming van het episcopaat te bekomen, gaat Mgr. Boone, op verzoek van Mgr. Faict, de verbintenis aan dat na zijn dood, uit zijn eigen bezit het verschil tussen beide bedragen aan het episcopaat zal worden overgemaakt⁷⁰.

68. *Acta* 1877, p. 116.

69. Brief van een niet te achterhalen hogere ambtenaar (C. Suiltens? C. Huiltens? C. Sutton?) aan een niet te achterhalen kanunnik, d.d. 7 april 1877. Origineel op de PBCA.

70. Brieven van 22 en 25 sept. 1877 aan Mgr. Boone, *Acta*, pp. 400 en 402-403. Men zal opmerken dat, aangezien het Engels Episcopaat recht heeft op 152.600 Fr. de preciese koopsom 307.200 Fr. moet bedragen, wat overeenstemt met de 307.000 Fr in 1868 betaald voor het militair hospitaal.

Alweer reageert Kardinaal Manning niet. Op 6 oktober acht Mgr. Faict het raadzaam de secretaris van de kardinaal aan dit voorstel te herinneren.

Maar de moeilijkheden zijn nog niet uit de weg geruimd. Op advies van de advocaat van de regering, Mr. De Becker te Brussel, maakt minister Delcour nieuw voorbehoud :

« A la date du 15 de ce mois, Mgr. Boone était d'accord sur tout avec M. l'avocat De Becker. Deux jours après, M. L'avocat Soenens revient de Bruxelles et exige, de par M. De Becker, la *ratification préalable* par les héritiers Sutton, de l'acte de vente des 2/5 de la propriété, régulièrement faite en faveur de Mgr. Boone, et transcrit au Bureau des hypothèques à Bruges. Ad quid ? De grâce, Monsieur le Ministre, mettez un terme à tous ces atermoiements » ⁷¹.

De minister blijkt ditmaal onvermurwbaar te zijn. Op 17 april 1878 ziet Mgr. Faict zich verplicht aan Kard. Manning te melden dat de zaak verloren is :

« L'on a tellement noirci Mgr. Boone aux yeux de M. De Becker, avocat du Ministère belge, et répété que Mr. Chs. Sutton, l'un des signataires d'un acte essentiel est *fou*, que M. De Becker et par suite le Gouvernement s'arrêtent effrayés et s'apprêtent à renoncer au projet, dans un délai fort rapproché. Si je ne me trompe du tout au tout, les intentions de V. Em. dans cette affaire ont été *tres mal servies* » ⁷²

Duidelijke allusie op het optreden van advocaat Soenens.

De bisschop geeft zich nog niet gewonnen. Hij blijft aandringen bij Delcour en Malou, maar deze weigeren op hun beslissing terug te komen, indien Mgr. Boone de overdracht van de 2/5 die Sutton bezat niet opnieuw aan de goedkeuring van de wettige bloedverwanten voorlegt ⁷³. Mgr. Boone weigert. De Staat zal een nieuwe normaalschool bouwen op het *Oude Hof* en ditmaal komt er schot in het project.

4. De Rijksnormaalschool en het einde van het Engels Seminarie.

De oude plannen van architecten Willame en Goovaerts

71. Brief van Mgr. Faict aan minister Delcour, d.d. 23 maart 1878, *Acta*, p. 133.

72. *Id.*, p. 168.

73. Brieven van hogervermelde ambtenaar aan de onbekende kannik, originelen op de PBCA.

worden terug opgedolven. Duclos noteert in *Rond den Heerd*: « Eilaas, wij zullen nu een kemel krijgen in plaats van een prachtig gebouw »⁷⁴.

De *Société archéologique* en het gemeentebestuur dringen bij de Minister aan, opdat aan architect Dela Censerie, - die eerder door Minister Delcour belast geweest was met plannen voor de aanpassing van de gebouwen van het Engels Seminarie -, de bouw van de school zou toevertrouwd worden. Op 10 oktober 1878 laat Minister Saintelette aan het stadsbestuur weten dat hij er mee akkoord gaat, aan Dela Censerie een tegenontwerp te vragen. Het tegenontwerp geldt echter alleen voor de gevel, en mag zich niet beperken tot alleen maar verbeteringen van de bestaande plannen. Het moet voor de aanvang van de bouwcampagne, op 1 maart 1879, ingediend zijn⁷⁵.

De ontwerpen van de Brusselse architecten en dit van Dela Censerie worden in februari 1879 te Brugge tentoongesteld. De algemene voorkeur gaat naar Delacenserie⁷⁶.

Op 1 juni wordt gelijktijdig een aanvang genomen met de werken voor het nieuw stationsgebouw op het Zand, en de Rijksnormaalschool. Brusselse aannemers zijn met de uitvoering belast⁷⁷. In 1883 zijn de werken aan de normaalschool voltooid. Met Pasen 1884 wordt de lagere normaalschool voor jongens er geopend. Bij Koninklijk Besluit van 10 september 1888 worden de normaalscholen voor meisjes van Brugge en Gent versmolten en te Brugge gevestigd⁷⁸.

De gebouwen van het Engels Seminarie bleven in hun onvoltooide toestand staan, tot zij, door het ambt van notarissen Vander Hofstadt en Van Elslande openbaar te koop werden gesteld. Op 4 maart 1886 moest de instel doorgaan in 27 loten van « eenen schonen eigendom bevattende ruime en

74. *Rond den Heerd*, 13 (1877/78) 368, 376.

75. *Bulletin communal...*, 22 (1878) 1119-1120.

76. *Rond den Heerd*, 14 (1878/79) 87-88. Door de gemeenteraad was in zitting van 18 jan. 1879 beslist de gevel van Dela Censerie voor te stellen. *Bull. comm.*, 23 (1879) 110-114.

77. *Rond den Heerd*, l.c., p. 216.

78. Duclos, *Bruges...*, pp. 522-523.

sterke gebouwen, bestemd geweest tot een seminarie met Kapel, en H1-32-13 (1 Ha, 32 a 13 ca) erf, koer, en hoving, en 7 woonhuizen al 't eenen blok, en voorhoofdende met 106 meters langs de Sint Jorisstraat [Vlamingdam], 60 meters langs de Blokstraat en 65 meters langst de Louis Van Casselstraat [Klaverstraat], rechtover de nieuwe School ».

De toeslag had plaats op 18 maart, maar er daagden geen kopers op. Nieuwe toeslag op 1 april; Mgr. Boone kocht de gebouwen, de kerk en het erf voor 62.250 Fr. De zeven huizen werden toegewezen aan aannemer Huys voor 12.025 Fr. Op 13 juli 1889 verkocht Mgr. Boone zijn deel aan notaris Lippens van Lotenhulle voor 75.300 Fr. Bij al deze transacties was de bisschop, en vermoedelijk dus ook het Engels Episcopaat, niet meer betrokken. Notaris Lippens liet alle bouwwerken slopen in januari-februari 1890, en verkocht het ganse stuk in afzonderlijke percelen bouwgrond⁷⁹. Duclos noteert in 1910 : « On y a construit quelques maisons à bonnes façades »⁸⁰. Dit wil zeggen gevels in neogotische stijl.

In 1959 werd ook de oude gevel van het Sint-Leocollege, langs de Potterierei, gesloopt. Daarmee verdween het laatste materiële overblijfsel van het *Seminarium Anglo-Belgicum* te Brugge.

Waar wij hoger schreven dat, zonder de steun van kardinaal Wiseman, het initiatief van John Sutton nooit zou verwezenlijkt zijn, moeten wij vaststellen dat de dood van deze figuur voor de stichting het verlies betekende van haar belangrijkste morele stuwkracht.

John Sutton is net op tijd gestorven om te ontkomen aan de gevolgen van zijn vrijgevigheid en zijn eigen zorgeloos Engels karakter, dat hij bij zijn landgenoten zo vreesde.

De grote soepelheid van Mgr. Faict, - die nochtans bekend staat als een ijzeren wil -, is gestuit op de eindeloze aarzelingen van een katholiek minister, en op de stugheid

79. Rembry, *o.c.*, pp. 638-639.

80. *Bruges...*, p. 523.

van het Engels Episcopaat dat het initiatief steeds als een kaakslag moet hebben gevoeld.

De hier behandelde correspondentie laat de eerder pijnlijke indruk dat dit episcopaat enigszins de neiging had aan de keizer te geven wat toekwam aan God...

LUC SCHEPENS